

Aarø Beboerforening planlagde i sommeren 2006 et projekt, hvor en udviklingsplan ”Vækst og Udvikling på Aarø” var målet. Foreningen søgte Ø-støttemidlerne og modtog tilsagnet, så aktiviteterne, der skulle lede frem mod vedtagelsen af planen, kunne igangsættes oktober 2006. Beboerforeningen har i projektet lagt megen vægt på processen i forløbet – har sat fokus på den aktive deltagelse fra beboerne på øen. Alle forslag til aktiviteter og projekter til udviklingen af Aarø kommer fra beboerne – prioriteringen af disse er ligeledes besluttet i fællesskab. Aarø’s beboere’s ejerskab til Udviklingsplanen har været og er meget essentiel.

Indhold:

- Aarø – Lillebælts Perle – mennesker, bebyggelse og landskaber
- Baggrunden for Udviklingsplanen
- Arbejdsprocessen
- Værdier og visioner
- Forslag til aktiviteter og projekter på Aarø
- Sammenfatning og prioritering af projekterne og aktiviteterne
- Handlingsplan

Stemningsbillede fra Sankt Hans aften på Aarø

**Rapporten er skrevet af Kirsten Malling Olsen
Aarø september 2007**

Aarø – Lillebælts Perle

Mennesker, bebyggelse og landskaber

Befolkningen

De nyeste tal fra Danmarks Statistik giver følgende billede af Aarøs befolkning – pr. 1. januar 2007 er der registreret 171 beboere på øen – af disse er ca. 15 % imellem 0 og 17 år, de 18 til 34-årige udgør ca. 10 %, de 35 til 49-årige ca. 18 %, de 50 til 66-årige ca. 32 % og fra 67 og opefter ca. 25 %. I forhold til de øvrige småøer er aldersfordelingen på Aarø mere spredt – på nogle af småøerne udgør de ældste grupper en langt større andel af befolkningen. I 2002 var befolkningstallet 200 – man skal tilbage til 1950 og 1960'erne for at finde tal omkring de 300 beboere. For de 27 småøer er det samlede befolkningstal faldet med ca. 300 i perioden fra 2000 til 2007 – nemlig fra 5.385 til 5.096. Det største fald i denne periode er sket fra 2006 med 5.284 til 5.096 i 2007. På Aarø er forskellen imellem 2006 og 2007 et fald på 9 indbyggere.

Udviklingen i Aarøs befolkningstal (Kilde: Danmarks Statistik)

1930	261	2001	209
1940	306	2002	200
1950	303	2003	204
1960	278	2004	196
1970	231	2005	183
1980	217	2006	180
1990	207	2007	171
2000	215		

Landskabet

I Lillebælt sydøst for Haderslev ligger Aarø – Lillebælts Perle, som øen er beskrevet på dens hjemmeside. Der er 1,5 km til fastlandet. Sejltiden med færgen til og fra Aarø Sund tager 7-8 minutter.

Aarø er 3 km lang og har et areal på 566 ha. Det højeste punkt er 7,6 m over havets overflade – den flade ø er truet af oversvømmelser. Kystlængden er ca. 22 km. Der er et omfattende digebyggeri samt dræning af jorden, der giver mulighed for dyrkning af arealerne. Et Landvindingslag varetager vedligeholdelse og reparationer af kanaler og diger. Der er på øen en debat om, hvorvidt dræningen skal ophøre for at give plads til større naturvådområder med større fugle og naturliv til følge. Landvindingslaget har i maj 2007 besluttet at få gennemført en analyse af de mulige vådområder – både naturmæssigt og i forhold til lodsejernes ændrede vilkår.

En femtedel af øen består af lavtliggende strandenge, nemlig Aarø Kalv og Store Korsø. Kysten er meget varierende. På sydkysten er der en ca. 3 m. høj klint. Meget af strandarealerne er dækket af sten, men der er også fin sandstrand til badning, bl.a. ved Kalven og syd for havnen ud mod fyrret.

Aarø Kalv

Vejnettet

Fra havnen til landsbyen, østpå til campingpladsen og på størstedelen af resten af øen er vejene asfalterede. De øvrige veje er grus- og jordveje, der bliver bløde i regnfuldt vejr. Man kan både til fods, på cykel og i bil komme rundt på hele øen. Vandrere kan gå langs kysten hele øen rundt.

Æ højvej

En sommerdag på Aarø

Foreningslivet

Udover Beboerforeningen eksisterer der omkring 7-8 foreninger på øen. Aarø Beboerforening blev stiftet i 1974 og er den forening, der repræsenterer øen, bl.a. i Haderslev Kommune (som øen hører under) og i Sammenslutningen af Danske Småøer. Formålet er at samle øens beboere og varetage af øens tarv og trivsel. Den tidligere idrætsforening er optaget i Beboerforeningen, og der er også et legepladsudvalg. Dette udvalg har igennem de sidste par år planlagt og samlet midler ind til en meget brugt naturlegeplads i den sydlige del af landsbyen. De øvrige foreninger er: Digelaugget på Aarø, Fiskeriforeningen, Husmoderforeningen, Jagtlaugget, Vandværket, Aarø Sydstrand, Aarø Brandværn og beredskab og Landvindingslaget.

Fra midtvejsmødet

Erhverv

Langt de fleste i den arbejdsduelige alder arbejder på fastlandet – dvs. de er daglige pendlere. Der er meget få jobs på øen. Campingpladsen er et af stederne samt landbrugene, fiskeriet og færgen. Der er en købmandskiosk på Campingpladsen. Den er den ene af de to muligheder for dagligvare-indkøb på øen og lukket i vintersæsonen. Den anden er grillkiosken, der i vinterhalvåret også har en ugentlig åbningsdag.

Campingpladsen

Aktiviteter ved Havnegrillen

De få, der ernærer sig på øen, sammenstykker typisk deres indtægt fra forskellige kilder. Grillkiosken på havnen er ejet af Frisko Is A/S, men udlejet til en øbo. Der er to gårdbutikker, Aarø Galloway og Aarø

Vingård, hvoraf sidstnævnte er startet op ved sæsonens begyndelse i 2007. Der er salg af æg og andre småproduktioner flere steder på øen. Indtil 2006 var der en café i landsbyen – den er lukket. I sæsonen 2007 er havnegrillen det eneste madserverings-sted. Der har været planer om en café i byen. Det kan lade sig gøre at købe kaffe på Campingpladsen og på Aarø Vingård.

Årø Vingård

Produktionen og salg af kvalitetsfødevarer er et erhverv i stor vækst på øen. De forskellige tiltag supplerer hinanden i gensidig vækst og er med til at sikre færgedriften qua de mange besøgende.

Galloway kvæg

Bebyggelsen

Aarø landsby ligger på den vestlige side af øen – tæt på havnen og bag ved diget. Byen er meget tæt bebygget med små slyngede stræder. Den består dels af tætliggende gårde med tilhørende arbejderboliger og dels af en randbebyggelse af mindre huse.

En af de gamle slægtsgårde

Gårdene er store og velbyggede med fine detaljer. Boligerne er af svingende alder og udseende. Nordligst i byen ligger kirken fra 1906 (kaldet julekirken, da der blev startet gudstjenester i julen).

Aarøhus

Sydligst i byen ligger Aarøhus – øens forsamlingshus og en lejrskole, der holder til i den tidligere skole på øen. Byen afgrænses skarpt mod øst af vejen uden om landsbyen og de høje træer omkring de østvendte gårde og huse. I byen ligger Brummers Gård.

Brummers gård

Den er fredet og har været igennem forskellige ejere og moderniseringer – uden at det er lykkedes at skabe et bæredygtigt sted (se mere nedenfor). Der ligger større og mindre gårde spredt ud over resten af øen. Der er 40 sommerhusgrunde på den sydlige kyststrækning. Langt de fleste grunde er bebyggede. De ligger i en opvokset beplantning i en klynge. Desuden 10 sommerhuse omkring landsbyen.

Dyreliv og bevoksning

Aarø er udpeget til Ramsar og EF fuglebeskyttelsesområde. Der er mange levende hegn langs veje og markskel og spredte småskove. Der er vandhuller, og på Kalven og Store og lille Korsø er der en varieret vegetation – også med flere sjældne planter.

Aarø Kalv er lukket for adgang imellem 15. april og 15. juli af hensyn til fuglenes yngleperioder. Der er også vigtige trækruter hen over øen og fouragepladser på strandengene. Der er mange harer og fasaner (også udsatte) og nogle ræve. Disse gik over til øen i isvinteren 1996 – og er nu til stor gene for øens fugleliv. Der arrangeres årligt en rævejagt med ca. 100 deltagere fra både øen og fastlandet – dog har de ikke fået ram på alle rævene endnu.

Havnen

Havnen på Aarø består af færgehavn, lystbådehavn og fiskerihavn. Der er stadig 3 kuttere tilhørende øen. Der er plads til 64 lystbåde i havnen – afhængigt af størrelsen. Igennem de sidste par år er antallet af besøgende og overnattende sejlere faldet. Tidligere var havnen ofte overbelagt i sæsonen. Der er omkring 5000 gæstebåde på årsbasis.

Fiskehuse på havnen

På havneområdet er der et havnekontor, en toilet -og badebygning, en havnegrillkiosk, en informationstavle om øen, cykelskur, adskillige fiskeskure, legeplads og opholdsareal med borde, bænke og grillfaciliteter samt affaldsbeholdere.

Ved havnegrillen

I løbet af sommeren 2007 har Havnegrillen taget initiativ til flere aktiviteter, blandt en havnefest i Pinsen med musik og med

mulighed for køb af mad, besøg af Visens skib, m.v. Dette har affødt flere besøgende på øen end de foregående år.

Færgefarten

Færgen er kommunalt ejet. Den sejler stort set i timedrift imellem kl. 6 og kl. 22.40 med mulighed for ekstratur, hvis der er ventende passagerer.

Færgen

Færgen er nybygget fra 1999 - færgelejerne blev ved samme lejlighed ombygget.

Øboerne kommer gratis med færgen inkl. en cykel – dog skal de betale for at have bil med. Der er god mulighed for parkering på Aarøsund havn, hvilket mange benytter sig af, således at de ikke har bilen på øen. Hvilket igen giver langt mindre trafik på øens vejnet.

Blå flag

Turismen

Langt de fleste turister på Aarø er endags-turister – der er ca. 10.000 årligt. Sommerhusgæsterne udgør en anden stor gruppe – både de faste og lejerne af husene. Campinggæster er ligeledes en stor gruppe – både af fastliggere og ferie -og weekend gæster. Desuden er der en del besøgende sejlere.

"Ø-bussen"

Den nedlagte skole huser kommunens lejrskole. Der er Birkebo til udlejning med plads til omkring 20 sovende gæster og nogle få ferielejligheder.

Fugletårnet

Naturen, dyrelivet, freden og roen er de vigtigste grunde til at være turist på Aarø. Naturlegepladsen trækker mange børnefamilier til øen. Der er et fugletårn på Nordøstkysten med kig over mod Aarø Kalv. Der kan fiskes fra strandene. Der er afmærkede ruter til cykling og vandring. Kirken og landsbyen er også attraktioner.

Julekirken

De to nyetablerede gårdbutikker, Aarø Galloway og Aarø Vingård har i sommeren 2007 betydet et betragteligt øget antal besøgende til øen. Oplevelsesturismen i form af kvalitetsfødevarerprodukter er også på Aarø en god indgang til flere turister. Det vil sige, at øen følger trenden på landsplan, hvor folk gerne betaler for den slags oplevelser og afsætter den tid, der skal til.

Åben vingård - vinsmagning

Baggrunden for Udviklingsplanen

Aarø Beboerforening tog initiativet til en ansøgning til ø-støttemidlerne for at kunne gennemføre en proces, der skal lede frem til en Udviklingsplan for Aarø – ”Vækst og Udvikling på Aarø”.

Beboerforeningen skriver i oplægget, at der i de senere år har været en debat både på øen og uden for om, hvordan der kan skabes en udvikling på øen. Befolkningstallet har været dalende. Det blev afvist i 2006 at opføre flere sommerhuse på øen (i maj 2007 blev der fra Miljøministeriet alligevel givet tilladelse til opførelse af 32 sommerhuse) og Brummers gård, som kunne være et kulturelt samlingspunkt, forfalder mere og mere – og er, som den fremstår i 2007, ubrugelig. Der er ingen daglig købmand på øen og ingen spisesteder i byen. Kun havnegrillen og den sæson-betonede lille købmandsbutik på Campingpladsen eksisterer fortsat.

Formålet

”Med projektet ønsker vi at komme væk fra den fokusering, der i øjeblikket er på det, som er gået skidt. Vi ønsker i stedet at arbejde på at få mere af det, som fungerer – det som er godt. Vi vil se muligheder frem for på problemer og sætte fokus på det, der har værdi for os og de mange gode oplevelser, som Årø danner rammen om både for beboere og besøgende nu og i fremtiden” (citeret fra Aarø Beboerforenings oplæg til udviklingsplanen, dateret 25.7.2006).

Målet er igennem en deltagerstyret proces at få udarbejdet en udviklingsplan for Aarø, som kan fastholde og medvirke til at udvikle øen til et aktivt lokalområde med et befolkningsgrundlag, der er bæredygtigt, og hvor der er engagement og fællesskab. Øen skal kunne huse bæredygtige erhverv, aktiviteter og servicetilbud.

Processen

Initiativtagerne til projektet Vækst og udvikling på Aarø har lagt stor vægt på en deltager-orienteret arbejdsproces for at sikre engagement og ejerskab – både til processen og til fasen, hvor implementeringen af den vedtagne udviklingsplan vil finde sted. De valgte metoder er Den værdsættende metode (Appreciative Inquiry) og Open Space Technology. Haderslev Kommune har venligst støttet projektet igennem Landdistriktskoordinator Malene Qvistgaard. Hun har ydet faglig konsulentbistand i de første 3 faser af projektet blandt andet ved at udlevere en Guide for projektgrupper – rettet mod Vækst og udvikling på Aarø. Konsulent Kirsten Malling Olsen har vejledt arbejdsgrupperne og sammenskrevet alle papirer til den færdige handlingsplan.

Hovedkraften i projektet er og har været beboerne på Aarø.

Projektet blev fra start inddelt i følgende faser:

1. Forprojekt/projektansøgning
2. Engagement, ejerskab og udviklingstemaer
3. Bearbejdning og konkretisering af udviklingstemaer
4. Udarbejdelse af en handlingsplan
5. Politisk afklaring

I første fase blev en styregruppe bestående af beboerforeningens bestyrelse og senere også tovholderne fra hver arbejdsgruppe nedsat. I oktober 2006 blev der i Aarøs Ø-Info informeret og opfordret til aktiv deltagelse i projektet til øens faste beboere og sommerhusfolket. Som det første blev alle børn udstyret med et engangskamera og blev bedt om at tage billeder af det, de synes bedst om ved Aarø.

Karolines vinderbillede

Disse billeder dannede optakt til det første fællesmøde d. 11. november. Her mødte 100 beboere i alle aldre op – antallet overskred langt forventningerne. I løbet af dagen blev der præsenteret eksempler på udviklingsprojekter. En drømmerejse blev gennemført. Den resulterede i mange gode forslag til kommende aktiviteter på Aarø. Disse blev nedskrevet. Dagen sluttede med at følgende arbejdsgrupper blev nedsat:

- Natur og Landskab
- Turisme på Aarø
- Erhvervsmuligheder
- Havnen – de fysiske rammer
- Foreningslivet på Aarø
- Værested for unge på Aarø
- Brummers Gård (nedsat senere i forløbet)

Alle grupper valgte en tovholder for at sikre kontinuitet og opsamling i grupperne.

Drømmene om nye aktiviteter

Arbejdsgrupperne diskuterede, fandt nye vinkler på deres forslag, satte ting i gang. Nogle hentede inspiration på et seminar på Mandø. Der blev indhentet oplysninger og relevante mennesker er blevet kontaktet. Midt i marts 2007 fremlagde alle grupper deres forslag til aktiviteter og projekter på et fællesmøde for alle øens beboere. Dette var et aftenmøde, hvor ca. 50 deltog. Der var et væld af store og mindre omfattende forslag. Nogle af forslagene overlappede hinanden – nogle grupper var allerede i gang med at

gennemføre aktiviteter. Der var spørgsmål og kommentarer til gruppernes arbejde. Der blev holdt oplæg om Haderslev Kommunes stillingtagen til Brummers gård og om projektfinansieringsmuligheder.

Det blev aftalt, at alle forslag til aktiviteter og projekter skulle nedskrives efter Guidens bilag 3 – Afrapporteringsskema. Dels for at sikre at forslagene blev gennemarbejdede, og dels for at de var umiddelbart sammenlignelige.

Et opfølgningsmøde for alle tovholdere og styregruppe blev afholdt midt i april.

Konsulenten holdt efterfølgende sparringsmøder med alle tovholdere, inden de færdige udkast blev afleveret til sammenskrivning til første udkast af rapporten/udviklingsplanen. Arbejdsgrupperne har afholdt adskillige møder for at diskutere egne forslag grundigt igennem. Styregruppen har ligeledes afholdt flere møder i forløbet.

Grupperarbejde ved opstartsmødet

Udkastet til Udviklingsplanen blev uddelt til alle husstande i begyndelsen af juni – efterfølgende afholdtes fællesmøde d. 13. juni, hvor dagsordenen var at tage beslutning om vision og prioriteringer for Aarø. 35 øboere deltog i mødet. Prioriteringerne på projektforslagene igangsættelse blev taget på kort og på længere sigt. Der blev samtidigt informeret om Ø-Kontaktudvalgsmødet afholdt dagen før. Udvalget havde taget meget positivt imod Udviklingsplansudkastet.

Efter beslutningen om vision og prioriteringen imellem de mange aktivitets- og projektforslag blev udkastet gjort færdigt til den endelige Udviklingsplan for Aarø. Der er afholdt et styregruppemøde d. 28. august.

På et fællesmøde d. 26. september 2007, hvortil politikere, embedsfolk og andre relevante foruden øboerne vil blive inviteret, skal den endelige plan præsenteres.

Samtidigt skal det beslattes, hvordan det videre udviklingsarbejde skal fortsætte. De eksisterende arbejdsgrupper kan fortsætte – nye medlemmer kan komme med og evt. nye arbejdsgrupper kan etableres. Den fortsatte styring og ansvarsfordeling af udviklingsarbejdet skal også beslattes og etableres.

Aftenstemning

Værdier og visioner

På det første fællesmøde i oktober 2006 blev der snakket visioner for Aarø frem mod 2020. Nogle af de brugte ord var: At vende afvikling til udvikling, at skabe fokus på Aarø som et dejligt sted at være, at få flere fastboende både sommer og vinter, et sted hvor man kan drive erhverv, et sted hvor man både kan være ung og gammel og ikke mindst et sted for besøgende og turister. Tolerance blev også debatteret – er ø-boere mere eller mindre tolerante end andre? Hvis grundlaget, ”at vi er forskellige som mennesker og har forskellige ønsker til tilværelsen på Aarø”, kan tolereres af alle, er der fremtid for øen. Der blev dog ikke taget nogen beslutning om en vision for øen.

Indpisker Chr. Jensen

Arbejdsgruppernes aktivitets og -projektforslag blev færdige i maj 2007.

Udviklingen af turisme er prioriteret i de fleste forslag. På baggrund af disse blev et udkast til vision for Aarø udarbejdet. Visionsudkastet blev diskuteret og videreudviklet på et tovholdermøde d. 22. maj.

Øens natur, freden, roen og kulturen er i centrum sammen med udviklingen af oplevelsesturisme.

På Fællesmødet d. 13. juni blev visionsforslaget debatteret og følgende vision for Aarø blev vedtaget:

Aarø - en aktiv ø i udvikling med naturen.

Naturen er hovedattraktionen på øen. I 2020 har Aarø 25-30.000 turister årligt – øens faciliteter er planlagt og udbygget i pagt med naturen, freden, roen og kulturen.

Turisten og naturen er i pagt med hinanden.

Øboerne har aktive foreninger, privatejede foretagender og en færgedrift, der giver lyst til og muligheder for udvikling af helårsbeboelse.

Turismen er baseret på

- ***Øens fugle -og planteliv***
- ***De maritime muligheder (sejlsads, kano, kajak og lystfiskeri)***
- ***Vandre – og cykelture***
- ***Strandlivet***
- ***Bebyggelsen***
- ***Gode madoplevelser***
- ***De aktive øboere og øens autencitet***

Gruppen med de unge på Aarø

Forslag til aktiviteter og projekter

Flere af arbejdsgrupperne har de samme forslag til forbedring og udvikling af forholdene på øen. Nedenstående er derfor ikke udelukkende de enkelte gruppers forslag, men en sammenskrivning af de forskellige forslag. Forslagene er sat sammen under overskriften Øen, Erhverv og Turisme. En del af forslagene rummer flere elementer. Arbejdsgruppernes forslag er en blanding af omfattende projekter og mindre aktiviteter.

Arbejdsprocessen har allerede skabt nye tiltag på øen, idet flere grupper har igangsat nogle af aktiviteterne. Tiltag som alle fremmødte på aftensfællesmødet i marts 2007 bifaldt – det vil sige, at der er en stor velvillighed over for disse ændringer og forbedringer på øen.

Brummers gård

Bulladen

Gården er en af de ældste på øen (1866) og fredet. Skov & Naturstyrelsen købte den efter Knud Brummer og videresolgte den til Aarøfonden. Fonden foretog en delvis renovering af selve gården, herunder etablering af 3 ferielejligheder og en købmandsbutik. En bullade fra Haderslev er genopført som den vestlige længe. Aarøfonden gik konkurs, og Haderslev Kommune overtog gården. Den blev solgt til en privat, men da betingelserne for salget ikke blev opfyldt, gik ejendommen

tilbage til kommunen. Aarø blev i foråret 2007 tilbudt gården for 1 kr. Kommunen har imidlertid ikke vedligeholdt gården, så den fremstår i meget dårlig stand. En afklaring af dens fremtid er meget påkrævet. Aarøboerne er generelt meget utilfredse med dens forfald.

En arbejdsgruppe har i april og maj 2007 set på, om det ville være muligt, at øen overtager gården fra kommunen for 1 kr. (kommunens tilbud) og til hvilke formål, den i givet fald skulle bruges til. Mange af arbejdsgrupperne har diskuteret mulighederne for brugen af gården til deres konkrete aktivitets- og projektforslag. Kommunen trak dog hurtigt tilbuddet tilbage, hvilket betød at arbejdsgruppen ikke fik tid nok til at undersøge mulighederne til bunds. Erfaringerne fra Aarøfonden var også med i overvejelserne. Kommunen har efterfølgende sat gården til salg i en tilbudsrunde uden fastsat mindstebeløb. Fristen for afgivelse af tilbud er d. 3. september. Udover tilbudsprisen vil også køberens ønskede anvendelse af gården blive vurderet. Kommunen ønsker, at hovedbygningen bliver totalt renoveret og anvendt til et passende formål, således at den samlede anvendelse harmonerer med det lokale liv på Aarø. Kommunen oplyser, at der er stor interesse for muligheden for at erhverve gården.

Ferielejlighederne

Flere arbejdsgrupper havde forslag til aktiviteter, der indebar brugen af et renoveret Brummers gård. Efter styregruppemødet d. 22. maj, hvor Brummers gård gruppen gav sit nej, er disse forslag blevet revideret.

Øen – Erhverv – Turisme

Arbejdsgruppernes forslag til aktiviteter og projekter

Øen har gode lokalefaciliteter – særligt på Årøhus, men med de nye forslag til udvikling er der behov for flere og andre typer lokaler.

Nytænkning og/eller omfordeling er nødvendig. Alle arbejdsgrupper har prioriteret turismen på øen.

Erhvervsforslagene har som hovedsigte at forbedre turistforholdene – både for at fastholde det nuværende antal og som udbygning af både antal og typer af turister/besøgende. Indkomsten fra erhvervene er rettet mod enkeltpersoner og mod de mere foreningsdrevne organiseringer. I nogle af arbejdsgruppernes beskrivelser af forslagene er der lagt vægt på frivillig arbejdskraft og non-profit orientering.

Værested for unge på Aarø

Målet er at skabe et socialt samlingssted for de unge, således at de kan blive på øen i fritiden i samvær med andre og samlet om forskellige aktiviteter.

Aldersgruppen er 11+ og de foreslåede aktiviteter indebærer:

- Fjernsyn og projektor
- Poolbord
- Musikanlæg
- Spillekonsol
- Sofa
- Bordfodbold
- Knallertværksted

Driften skal køre ved hjælp af midler fra fonde, kommunen, medlemskontingent og frivillig arbejdskraft. Den største hindring er at finde et egnet sted til formålet. Idéer om brug af Lejrsolen, evt. lokale på campingpladsen og Aarøhus.

Foreningslivet på Aarø

Arbejdsgruppens mål var at samle alle Aarøs foreninger med Aarøhus som paraply for at styrke forsamlingshuset og det samlede foreningsliv på Aarø, således at der ville komme et fælles fodslag for øen. De forskellige foreningers midler og ressourcer skulle indgå i en samlet pulje. Dermed mente gruppen at øen ville få bedre muligheder for aktiviteter besluttet blandt flere.

Arbejdsgruppen undersøgte foreningernes holdninger til forslaget. Der var ikke interesse for én stor forening, men en vilje til bredere samarbejde fremover – med Aarøhus som samlingspunkt. Der er stor opbakning til Forsamlingshuset Aarøhus.

Aarø Kursussekretariat - "Aarø Kurser"

Sekretariatets opgave vil være på non-profit basis at udbyde kurser planlagt af Aarøboere til hele Danmark og evt. udlandet. Formålet vil være dobbeltsidigt – nemlig at øge besøgstallet og kendskabet til Aarø og aktiv involvering og "samvirkning" af øens befolkning. Kursustitlerne skal relateres til øen - for eksempel "Øen og Havet", "Fluefiskerkursus", "Kunst på Aarø", "Aarøs geologi og natur".

Lokalerne kunne være Aarøhus med overnatning i ferielejlighederne og campingpladsen. 4 til 5 mennesker skulle være ansvarlige for planlægning og gennemførelse af kursusplan. Der skal søges eksterne midler – et eventuelt overskud kan bruges til fælles ø-aktiviteter.

Lillebælts Smakkelaug

Formålet er igennem en fælles aktivitet for interesserede Aarøboere og folk fra fastlandet at genskabe en bådtype, der igennem århundreder har haft central betydning for området. En kursusvirksomhed vil danne rammen for natur- og kulturhistoriske oplevelser for alle aldersgrupper som lejrskoler, undervisningsinstitutioner, sejlere, naturvejledning etc. Der skal skabes en ansvarlig gruppe, dannes en forening, søges midler og en faglig erfaren smakke/skibsbygger skal findes. Der er kontakt til Ø-Havets Smakkecenter på Strynø – der skal indhentes flere erfaringer herfra. Idéen bygger på at Aarø Smakkelaug skal være et non-profit foretagende. Det skal afklares, om der er interesse og aktiv opbakning (frivillig arbejdskraft) for idéen. Tanken er at knytte udlejning af og undervisning i sejlads med havkajakker til et Smakkelaug – både for at komme i gang med aktiviteterne og for at opnå en indtjening.

Turisme

Målet er at skabe liv på øen både med endagsturister, kano -og kajaksejlere, feriegæster i havn, sommerhuse og på campingplads. Attraktionen er naturen, fred og ro – børnevenlige badestrande, lystfiskeri, cykling og vandring. Øen skal gøres hyggelig og interessant for besøgende.

- Generel ansigtsløftning af hele øen
- Genetablering af de gamle vejnavne i landsbyen – arbejdet er allerede igangsat
- Ø-Informationstavle ved færgen
- Kirken skal have faste åbningstider
- Mere belysning
- Turistbåden Helene skal have længere opholdstid på øen
- Fugletårnet skal renoveres
- Kræmmermarked og Aarø-børns marked i forbindelse med Grundlovsfesten
- Beplantning af nye træer
- Havkajak -og kanosejlads stoppesteder – 2 lokaliteter på øen:

Ved fugletårnet kunne etableres et stoppested for kano og kajak sejlere. Der skal være bålplads, naturgrillplads og overnatningsmuligheder i små shelterhytter. Disse er tidligere grise hytter: "Kom til Aarø og sov som et svin". Desuden etablering af toilet-mulighed og affaldsstativer.

Samme faciliteter er foreslået ved det brede dige på Lykkevej – dog med teltpladser i stedet for grisehytter.

- Stranden syd for havnen
Dette område kræver en strandrensning en gang årligt samt løbende vedligeholdelse. Der skal etableres en sti til barnevogne og kørestole, så der bliver adgang til stranden for alle. Langs stien etableres borde og bænke samt grill og affaldsstativer. I vandet bygges en tømmerflåde med stige, så badende kan

komme på flåden og benytte den til udspring.

- Sti rundt om Aarø
- Etablering af gangsti så vandrende kan gå hele øen rundt langs kysten. Digelauget har givet (maj 2007) tilladelse til at benytte diget til gang/vandrestien. Det samme har de berørte lodsejere.

Rollespil på Aarø

Formålet er at tilrettelægge og gennemføre rollespil på øen primært rettet mod børn og unge fra fastlandet og fra øen. Påklædningen kan enten være lejet eller ejet af deltagerne selv. Øen har naturen til rollespil – for lejrskolen kunne det være en attraktion sammen med organiserede grupper af børn og unge fra fastlandet. Der vil være et deltagergebyr til bålmad og drift. Arbejdet skal baseres på frivillig arbejdskraft. En indkomstmulighed til øen er syning og udlejning af dragter. Annonceringen er plakatsætning på relevante steder samt mulig presseomtale i lokale medier. En afsmittende effekt er flere betalende færgepassagerer samt salg i kiosk. Et pilot-rollespil kan arrangeres som prøveballon.

Havnen

Målsætningen for det foreslåede er at gøre Aarø havn mere attraktiv for sejlere og turister. Midlerne er en blanding af omfattende projekter og mindre tiltag. Dette vil gavne handlende og færgeren.

Mindre aktiviteter – allerede igangsat forår/sommer 2007:

- Assisterende havneassistenter – 2 Aarø boere er ansat.
- Grillpladser ved bro og adgang til badevand fra nordmolen via badetrappe – Igennem havnemesteren er der bevilliget materialer og mandetimer betinget af frivillig arbejdskraft fra øen.
- Havnetoiletter – forbedring med sæbedispensere uden varmt vand.
- Generelt vedligehold af havnen – Ugentligt opsyn fra havnens ansatte og renovering af jolleslæbested.

Ovenstående er etableret ved et nyt og godt forhold til havnemesteren (nyansat) og indstilling om, at bruge frivillig ø-arbejdskraft.

Andre forslag til forbedring af havnen:

- Privatisering og/eller udvidelse af lystbådehavnen for at tiltrække flere sejlere og udvide antallet af faste pladser samt forbedring af faciliteterne på havnen.
- 7-8 nybyggede feriehus på havnen med beliggenhed nord for den

nuværende kiosk – uafklaret om privat eller foreningsejede.

- Havnekiosken – salget af feriehusene skal indbringe midler til bygning af havnekro i stedet for kiosken, skibsprovisiantering, udlejning af cykler, havnekontor samt enkelte værelser til udlejning. Tænkes finansieret via salget af de nybyggede feriehus. Frisko Is A/S er villig til at sælge kiosken.

Ud over de store økonomiske udfordringer i ovennævnte projekter (finansiering af det ene projekt med tænkt overskud af et andet), er der behov for afklaring af planlægnings- og fredningsmæssige regler og bestemmelser.

Etablering af sommercafé i for eksempel Aarøhus (eller den tidligere Købmandsbutik)

Formålet er at tilbyde turister økologiske produkter af høj kvalitet (kaffe, is, sodavand, sandwich, kager, rugbrød med Aarø-røgede fiskeprodukter og brødet som hjemmebag). Caféen skal etableres for et meget lavt beløb igennem genbrug. 2 kvinder vil stå som ejere med hyret arbejdskraft hvis nødvendigt i højsæsonen. Sæsonen 2007 kunne være et prøveår.

Haderslev Kommune og levnedsmiddelkontrollen skal kontaktes for afklaring af husleje og regler.

Øen har tidligere (indtil 2006) haft en velbesøgt café.

Udvikling af kulinariske ø-oplevelser på Aarø

Formålet er få flere Aarø-beboere gjort interesserede i at producere specielle ø-fødevarer, som kan danne baggrund for turistaktiviteter i form af kulinariske ø-oplevelser og skabe grundlag for erhvervsmuligheder. Det kan ske, men ikke nødvendigvis i tilknytning til de allerede eksisterende 2 producenter, Aarø Galloway og Aarø Vingård.

Der er ønsker om et spisested med kvalitetsfødevarer fra småøerne.

Vinsmagning på Aarø Vingård

Småøernes Fødevarenetværk har etableret et besøgshold, som Aarø kan benytte til forundersøgelser og projektsøgninger samt til general information om muligheder inden for ø-fødevareproduktion. Det vil sige, at en stor del af forarbejdet er etableret – til fordel for kommende producenter på Aarø.

I sommeren 2007 har to etablerede honningproducenter allerede benyttet sig af tilbuddet, og planlægger en udvidet produktion.

Sammenfatning af projekterne og aktiviteterne

Foreningslivet er sammen med det private initiativ drivkraften i udviklingen af øen. Et stærkt foreningsliv med udgangspunkt i Aarøhus er derfor essentielt. Fortsat aktiv inddragelse af børn og unge i øens aktiviteter kan være med til at sikre bæredygtigheden af de nye tiltag. De mange forslag til aktiviteter og projekter er her listet samlet (ej i prioriteret rækkefølge):

- Generel ansigtsløftning af hele øen
- Ø-Informationstavle ved færgen
- Kirken skal have faste åbningstider
- Mere belysning
- Turistbåden Helene skal have længere opholdstid på øen
- Fugletårnet skal renoveres
- Udbygning af lystfiskermuligheder
- Beplantning af nye træer
- Havkajak -og kanosejlads stoppe -og overnatningssteder – 2 lokaliteter på øen
- Forbedringer af stranden syd for havnen
- Vandresti på digerne – øen rundt
- Værested for unge på Aarø
- Rollespil
- Aarø Kurser
- Etablering af sommercafé
- Udvikling af kulinariske ø-oplevelser på Aarø
- Lillebælts Smakkelaug
- Forbedring og udvikling af foreningslivet
- Privatisering og/eller udvidelse af lystbådehavnen med forbedring af faciliteterne for sejlerne.
- Havnekiosken – udbygget til kro, skibsproviantering samt enkelte værelser til udlejning til turister.
- Nyopførelse af 7-8 feriehuse på den nordlige del af havnen.

Igangsatte forbedringer (2007):

- Kræmmermarked og Aarø-børns marked i forbindelse med Grundlovsfesten
- Genetablering af de gamle vejnavne i landsbyen
- 2 Aarø boere er blevet ansat som assisterende havneassistenter
- Grillpladser ved bro og adgang til badevand fra nordmolen via badetrappe
- Havnetoiletter forbedres med sæbedispensere uden varmt vand
- Generelt vedligehold og opsyn af havnen
- Renovering af jolleslæbested.

Der har været stor enighed i arbejdsgrupperne om de overordnede mål og indhold i de mange forslag. Stort set alle er rettet mod øget turisme i form af oplevelsesturisme og forskønnelse af øen generelt. Det sociale aspekt af øens liv kommer til udtryk i Værestedet for unge og ønsket om et stærkt og samlet foreningsliv.

Handlingsplan - Prioriteret udvikling

Som et forslag til debat og beslutning på Fællesmødet d. 13. juni blev følgende mulige scenarier præsenteret: Øens foreningsliv, Udvikling af helårsbeboelse, En-dagsturisme, Kano og kajak sejlere, Lystsejlere og Ferie- og oplevelsesturister. Deltagerne på mødet foretrak efter en debat at prioritere blandt alle aktivitets- og projektforslag – uden om scenarierne.

Der blev besluttet et kort og et længere sigt i tidsprioriteringerne af alle forslagene. Forslagene vil blive videreudviklet ud fra de eksisterende projektbeskrivelser udarbejdet af arbejdsgrupperne. Disse kan/vil fortsætte arbejdet – evt. med nye og flere medlemmer, og nye grupper kan nedsættes. Det er vigtigt for arbejdsprocessen, at det fortsatte arbejde tager udgangspunkt i de beskrevne aktiviteter og projekter. Nogle af forslagene kan formentligt sættes i gang ret hurtigt, andre kræver mere planlægning og ikke mindst organisering og finansiering.

På kort sigt:

Forslagene til gennemførelse på kort sigt er ikke prioriteret i nogen bestemt rækkefølge – dvs. at forslagene på listen er ligestillede. De kortsigtede mål kan opdeles i aktiviteter der konkret retter sig mod a) Udviklingen og forbedringen af oplevelsesturismen, b) De unges liv på øen og c) Udbygning af helårsbeboelser.

Hvornår og hvordan de enkelte prioriteringer bliver igangsat afhænger af det private og det foreningsmæssige initiativ. Det er Beboerforeningens opgave at være med til at sikre de optimale betingelser for opstarten:

- Vandresti på digerne – øen rundt
- Havkajak- og kano stoppe- og overnatningssteder – 2 lokaliteter på øen
- Rollespil – pilotprojekt
- Udvikling af Kulinariske oplevelser (café, spisested, gårdbutikker, produktion af ø-fødevarer, mm)

- Fugletårnet skal renoveres
- Rensning og forbedringer af stranden syd for havnen
- Lillebælts Smakkelaug
- Etablering af værested for unge
- Udbygningen af muligheden for flere helårsboliger på Aarø – (ikke behandlet direkte tidligere i en arbejdsgruppe)
- Etablering af vinterbadefaciliteter (nyt forslag fremsat på mødet d.13. juni)

På mødet (13. juni) aftaltes det, at de kortsigtede forslag som mere belysning, beplantninger, generel ansigtsløftning af hele øen, Turistbåden Helene, Ø-informationstavle på havnen, m.fl. afventer Haderslev Kommunes gennemførelse af en plan for udviklingen af turismen i Aarøsundsområdet.

Haderslev Kommune blev i februar 2006 udpeget som Kulturarvskommune af Real-dania og Kulturarvsstyrelsen. Kommunen har i den forbindelse søgt VisitDenmark om midler til udvikling af turismen. Aarø er allerede aktivt involveret i denne udvikling via øens repræsentanter i Kommunens arbejdsgruppe. Det er oplagt for Aarø, at udvikle og udnytte det at være en lille og attraktiv ø, der selv er i gang med at skabe en udviklingsplan. Midler og samarbejdspartnere til mange af de forslag arbejdsgrupperne er fremkommet med kunne ligge naturligt og ligetil inden for rammerne af den samlede turismeudvikling i kommunen. I Kommunens Visionsoplæg for området er Aarø nævnt som en naturlig del af hele det geografiske område. Desværre har Kommunen efterfølgende besluttet, at Aarø ikke skal indgå som en aktiv del af den planlagte (af Haderslev Kommune) arkitektkonkurrence for hele Aarøsund området. Kommunen fik et afslag på ansøgningen til VisitDenmark og har valgt at indskrænke konkurrencens indhold.

Det betyder dog ikke, at Aarø behøver at stå på sidelinien i forhold til en mere langsigtet oplevelsesturismeudvikling.

Øen/Beboerforeningen kan selvstændigt ansøge om midler til gennemførelsen af en både overordnet og konkret plan for planlægningen og gennemførelsen af turismeudviklingen på Aarø. Der kan stilles flere spørgsmål til hvad og hvordan:

– Hvilken rolle har Aarø i den samlede oplevelsesøkonomi i Haderslev Kommune? Hvilke ønsker og betingelser har Aarø i forhold til Kommunens planer? Hvordan kan Aarø drage fordel af Haderslevs udnævnelse til Kulturarvskommune? Hvad kan Aarø tilbyde Kommunen? Hvad kan Kommunen tilbyde Aarø?

Øens beboere har planlagt, søgt og fået bevillinger fra offentlige og private fonde til udviklingen af private erhvervsinteresser og de mere foreningsprægede projekter. Med Landdistriktsprogrammet 2007-13 og mange andre tiltag er der gode muligheder for at få bevillinger til øen.

For en lille ø er det af stor betydning at både det private erhvervsinitiativ og foreningslivet kan deltage i udviklingen. Det vil sige, at betingelserne for igangsættelse af aktiviteter og projekter skal være til stede. Færgedriften er et meget essentielt anliggende. Den skal være stabil og med mange daglige afgang. Arbejdsklimaet imellem ø og kommune skal fortsat udvikles i den positive ånd. Det sociale og foreningsmæssige liv på øen skal være af høj standard. Der skal være plads til alle og særligt til flere helårsbeboelser. De 32 nye sommerhuse, hvoraf de 20 er med i Landsplanredegørelsen og skal indgå i lokalplanen, og de 50 planlagte ferieboliger i et nyt feriecenter ved sportspladsen må planlægges og bygges i henhold til Visionen i Udviklingsplanen "Vækst og udvikling på Aarø."

Forslag til gennemførelse på længere sigt:

- Udbygning af lystfiskermuligheder
- Aarø Kurser
- Etablering af sommercafé
- Forbedring og udvikling af foreningslivet
- Privatisering og/eller udvidelse af lystbådehavnen med forbedring af faciliteterne for sejlerne.
- Havnekiosken – udbygget til kro, skibsproviantering samt enkelte værelser til udlejning til turister.
- Nyopførelse af 7-8 feriehus på den nordlige del af havnen.

De langsigtede mål er primært rettet mod oplevelsesturismen. Flere af disse projekter er omfattende – både med hensyn til organisering, økonomi samt til indholdet i Lokalplanen.

Begreber som bæredygtighed, lokal forankring af projekterne og kulturarv er nødvendige at forholde sig til i beslutnings-processen om, hvilke aktiviteter og projekter øen ønsker at prioritere igangsættelse af. Det vil være noget de grupper og de enkeltpersoner, der skal arbejde videre med idéerne, må forholde sig til og søge informationer og viden om.

Igangsættelsen af planerne afhænger af de tilstedeværende lokale ressourcer. Udgangspunktet for hele Udviklingsarbejdet på Aarø har været – og er, at det er lysten, der driver værket. Samtidigt er det essentielt, at der er en god samlet organisering af alle planerne. Beboerforeningen er fortsat det naturlige omdrejningspunkt for Aarø. Dermed ikke være sagt, at alle initiativer skal gå igennem Beboerforeningen – de private ressourcer er sammen med mere foreningsprægede initiativer et samlet hele for øen.

Beboerforeningens og styregruppens opgave må være at være kraftcenter og katalysator for igangsættelsen af de planlagte kortsigtede projekter. Det er vigtigt at "holde gryden i kog" – og støtte de mange aktive, der har været og er med i udviklingen af Aarø. Opgaven er

ligeledes at sikre de politiske og økonomiske rammer om øens fortsatte udvikling.

Sommeren 2007 har vist, at antallet af besøgende til øen er øget betragteligt qua de to gårdbutikker, der har salg og fremvisning af ø-kvalitetsfødevarer. De er begge medlemmer af Småøernes Fødevarenetværk. Dette netværk er med til at fremme både fødevarer og øerne generelt. Aarø er altså kommet med på den oplevelsesturismeølge, der er i gang i hele landet. Målet for Aarø er at have 25-30.000 endagsturister om året i 2020. En stor del af disse kan højst sandsynligt nås ved at øen lancerer sig som en kvalitetsfødevarer-småø.

De danske småøer er inde i en positiv udvikling set med turismeøjne – efter, lige som Aarø, at have været nede i en bølgedal. Sammen med de mange projektforslag til forbedring og udbygning af øens hav og

strand forhold er der basis for at opnå målet med hensyn til antal og type af turister. Dette vil samtidigt betyde, at øen for de fastboende kommer til at fremstå som et attraktivt og indbydende sted at være.

Handlingsplanens mål er igennem igangsættelse af private og foreningsmæssige projekter, som foreslået af arbejdsgrupperne, at udvikle øen til en attraktiv ø – både for fastboende og for turister. Udvikling af erhverv og turistattraktioner er væsentlige elementer for at opnå dette mål. De politiske, sociale og økonomiske betingelser skal være til stede samtidigt med en sikker og stabil færgedrift for at nå målet.

Det er Beboerforeningen, projektets arbejdsgrupper, de enkelte øboere og Haderslev Kommune, der er de primære aktører til sikring af en sådan udvikling.

Aarø – en aktiv ø i udvikling med naturen

